

KNJIŽEVNOST**Fran Viljem Lipič:****Topografija c.-kr. deželnega glavnega mesta Ljubljane**

Ljubljana 2003: Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, 630 strani, ISBN 961-91101-0-2

Inštitut za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani je izdal ponatis in prevod Lipičevega dela iz leta 1834 (*Topographie der k. k. Provinzialhauptstadt Laibach*), ki je izredno zanimiv tudi za slovensko geografijo. Iniciatorica in urednica prevoda je direktorica Inštituta za zgodovino medicine, dr. Zvonka Zupanič Slavec, ki je ob izidu prevoda in ponatisa originalnega dela organizirala zelo uspešen in odmeven simpozij.

Lipič, slovaški zdravnik, ki je služboval v Ljubljani le 11 let, med letoma 1823 in 1834, je v tem času dobrodu spoznal Kranjsko. Pri pisanju svoje Topografije se je ravnal po Hipokratovih načelih, da je za poznavanje zdravstvenih razmer potrebno temeljito preučiti naravno in družbeno okolje. Izredno veliko pozornost je Lipič posvetil poznavanju naravnih pojavov, pri čemer si je obilno pomagal z lastnimi izkušnjami, upoštevanjem dotedanje strokovne literature in raziskavami sodobnikov. S strokovnega vidika je treba izpostaviti pomen sistematičnega zbiranja podatkov, ki ga Lipič zagovarja za pravilno spoznavanje razmer. Tako pravi v uvodu, da je »... *vpliv določenega naravnega pojava na način življenja mogoče zanesljivo dokazati le z dolgotrajnimi, natančno izvedenimi in statistično potrjenimi opazovanji* ...«.

Delo je razdeljeno na štiri knjige: splošne fizične razmere, bolezni in zdravljenje, zdravstvena ureditev, biostatika.

V prvi knjigi je obravnavana geografija ožjega in širšega območja Ljubljane, ki je razdeljena na fizično geografijo in na fizično topografijo v ožjem pomenu (družbena geografija). Seveda je uporaba sodobnih geografskih izrazov pogojna in se je treba zavedati stopnje razvoja takratne znanosti. Tako na primer Lipič piše o geognoziji (geologija), (približno) današnjo družbeno geografijo pa deli na teleologijo (nauk, po katerem ima vse dogajanje v naravi in družbi svoj cilj) in antropologijo.

V drugi in tretji knjigi Lipič obdeluje ožje zdravstvene probleme: bolezni in zdravljenje ter zdravstveno ureditev.

Zadnja, četrta knjiga (biostatika) je namenjena demografski sliki, predvsem rodnosti in smrtnosti.

Izredno pomemben in zanimiv je dodatek preglednic s sistematično zbranimi podatki o smeri vetra v Ljubljani (1828–1832), o vremenskih razmerah (1820–1829), o povprečnih temperaturah in stanju srednjega stanja barometra za isto obdobje ter o epidemijah in lokalnih boleznih v Ljubljani med letoma 1828 in 1832.

Za lažje razumevanje vsebine je prevodu dodan glosar nekaterih zgodovinskih in strokovnih izrazov ter dolžinske, utežne in druge mere. Pomemben del prevoda predstavljajo spremne študije, ki osvetljujejo avtorjevo delo in njegov čas ter skušajo ovrednotiti Lipičeve dosežke z različnih strokovnih vidikov.

Velik del monografije lahko uvrščamo, kot že njeno ime pove, med geografske vsebine. Lipičevo delo izrazito sloni na empiričnih raziskavah, podprtih s sistematičnim zbiranjem podatkov. Zasnova njegovega dela je sodobna, saj je upošteval najnovejše znanstvene dosežke in teorije takratnega časa. Z Lipičem lahko slovensko geografijo postavimo v sam razvojni vrh evropske geografije v začetku 19. stoletja. Teza se zdi na prvi pogled drzna in jo bo treba preveriti. O pomembnosti Lipičeve Topografije kaže že podatek, da je bil med njenimi naročniki celo Karl Ritter. Slovenska geografija je z Lipičevim delom dobila nov izziv za prevrednotenje njenih korenin, še posebej na teoretičnem in metodološkem področju.

Ob ponatisu in prevodu Lipičevega dela velja posebno priznanje Inštitutu za zgodovino medicine, zlasti njegovi direktorici, saj se je s tem širši javnosti razkrilo delo, ki je pomembno za poznavanje slovenske znanosti iz obdobja začetkov razvoja sodobne znanosti.

Marijan M. Klemenčič